

Rory Dusoir

OUDOLF GARDENS

BIJ HAUSER & WIRTH IN SOMERSET

Planten en beplanting

VOORWOORD DOOR

Piet Oudolf

FOTOGRAFIE

Jason Ingram

TERRA

Voor Hazel, die me alles leerde over wilde bloemen

© 2020

Uitgeverij TERRA

Terra maakt deel uit van TerraLannoo bv

Postbus 23202

1100 DS Amsterdam, Nederland

info@terralannoo.nl

www.terra-publishing.com

Oorspronkelijke Engelstalige uitgave in 2019 door Filbert Press in samenwerking met Hauser & Wirth Publishers

filbertpress.com

hauserwirth.com

Tekst © Rory Dusoir

Foto's © Jason Ingram, tenzij anders vermeld op bladzijde 208

Beplantingschema's © Piet Oudolf

Lay-out: Michael Whitehead

Opmaak: Peter Verwey Grafische Producties BV, Heemstede

Ontwerp omslag: hans delnoij grafisch ontwerp, Overpelt (B)

Vertaling: Akkie de Jong (inaksie.nl)

Tekstredactie: Rien Meijer, Ede

Eerste druk, 2020

ISBN 978 90 8989 815 9

NUR 425

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord door Piet Oudolf	8
Inleiding: Piet Oudolf bij Hauser & Wirth in Somerset	12
Winter	64
Voorjaar	84
Vroege zomer	96
Hoogzomer	108
Herfst	120
Plantenoverzicht	140
Kruidachtige vaste en (enkele) verhoutende planten	142
Bolgewassen en soortgelijk toegepaste planten	192
Verklarende woordenlijst	198
Als je meer wilt lezen	200
Om te bezoeken	201
Register	202
Over de auteur	208
Dankwoord	208

Voorwoord

Piet Oudolf

Dit was vanaf het begin een bijzonder project. Iwan en Manuela Wirth gaven me de volledig vrije hand en ik mocht met het 6000 m² grote terrein achter de galerie doen wat ik wilde. Doordat de tuin een integraal onderdeel van de galerie moest worden, kreeg hij direct een specifieke eigenheid. Je voelt dat hij deel uitmaakt van een interessante wereld waar zowel binnen als buiten prachtige dingen gebeuren.

Het idee was drie aparte tuinen te maken: het Boerenerf met zijn simpele grasland dat aansluit bij de geschiedenis van het gebouw, de Kloostertuin, die een besloten, contemplatieve ruimte vormt, en het Oudolf Field, dat zich pas openbaart als je in de galerie bent. Het Oudolf Field kent vier aparte delen: een deel met robuuste vaste planten, een natte zone, een deel met beplanting in groepen of blokken en de sporobolusweide die je het gevoel geeft dat je tussen wilde bloemen loopt.

Iedere tuinier staat voor dezelfde vragen als hij een nieuwe tuin aanlegt. Hoe moet het eruit gaan zien? Welke sfeer wil ik creëren? Hoe wil ik erin rondlopen? Welke planten zal ik gebruiken? Dit boek concentreert zich op één specifieke tuin. Dat biedt de mogelijkheid dieper op het ontwerp, de plantenkeuze en het onderhoud in te gaan, geïllustreerd met prachtige voorbeelden uit de praktijk.

Rory vertelt op duidelijke wijze wat er gedurende een jaar in de tuin gebeurt, daarbij geholpen door de boeiende fotografie van Jason Ingram. Het boek nodigt uit de tuin en de plantencombinaties in alle vier de seizoenen te bekijken, waardoor je begint te begrijpen hoe de tuin

Inleiding

Piet Oudolf bij Hauser & Wirth in Somerset

‘Lang leve het onkruid en de wilde natuur die er nog is.’

Inversnaid, Gerard Manley Hopkins (Brits dichter, 1844-1889)

Het is nu, in het begin van de eenentwintigste eeuw, heel navrant te ontdekken dat al in het Engeland van de negentiende eeuw zorgen werden geuit over het effect op de natuur van de oprukkende industriële wereld. Sinds de Industriële Revolutie is men zich steeds scherper het grote, acute belang van levenskrachtige natuurgebieden gaan realiseren nu die steeds schaarser worden.

Terwijl de tuinen in de pre-industriële tijd duidelijk naar binnen waren gericht als een geordende ruimte waarin men kon ontsnappen aan de gevaren van de wereld eromheen, willen de mensen nu dat hun tuinen een sterke verbinding vormen met hun natuurlijke omgeving.

HIERNAAST, BOVEN: Het Oudolf Field in herfstig avondlicht. Hoewel het terrein strak georganiseerd en gecultiveerd is, valt op momenten als dit de grens met het landschap eromheen moeilijk te onderscheiden.

HIERNAAST, ONDER: *Lysimachia ephenum* (wederik) tekent zich in de winter scherp af tegen de dorre stelenstengels van *Sesleria autumnalis* (blauwgras).

De Ier William Robinson, de tuinier binnen de Britse Arts and Crafts-beweging, was wellicht de eerste die bewust een ‘natuurlijke’ stijl van tuinarchitectuur voorstond. Hij voerde een ideologische strijd tegen wat nu nogal onschuldige tuindecoraties uit de negentiende eeuw lijken, zoals rozen op stam of in vorm gesnoeide struiken. Zijn stijl van tuinieren toonde beslist een groter ecologisch bewustzijn dan in die tijd gangbaar was. Robinson vond de grote borders met strak georganiseerde bloementapijten in de tuinen van zijn tijd verspillend en kunstmatig. Hij maakte het concept van de informele ‘weidetuin’ populair en liet in de Engelse tuinarchitectuur een vleug naturalisme na die nog altijd tot ver buiten Engeland merkbaar is.

PAGINA LINKS: De monochrome zaadhoofdjes van *Eupatorium maculatum* 'Atropurpureum' (koninginnekruid) in de herfst, met stralende *Aranus* 'Horatio' (geitenbaard) op de achtergrond. Afstervend plantenmateriaal kan verrassende kleurcontrasten creëren.

VOLGENDE PAGINA'S: Lang na de uitbundige bloei in de lente blijft de spookachtige vorm van *Monarda bradburiana* een karakteristiek element tussen de droge penseelstreken van het *Sporobolus heterolepis* (parelgras).

LINKS: Bloemstelen van *Gillenia trifoliata* in de herfst. Piets werk wekt bij de bezoeker waardering voor plantenvormen in alle seizoenen.

De maatschappij is sinds Robinsons tijd enorm veranderd en behoud van de steeds sterker bedreigde natuur is nog urgenter geworden. Het is dus niet zo vreemd dat de 'natuurlijke' manier van tuinieren nieuw elan heeft gekregen. Of hij het nu wil of niet, Piet Oudolf bevindt zich in de mondiale voorhoede van een ecologische beweging binnen de tuinarchitectuur. Hij heeft een tuinstijl geperfectioneerd die zijn wortels heeft in het Europa van na de Tweede Wereldoorlog. Misschien is hij wel de invloedrijkste tuinarchitect van zijn generatie. Zijn project bij Hauser & Wirth Somerset verdient een plaats naast zijn andere iconische openbare tuinen, zoals de High Line in New York en de Lurie Garden in Chicago. In die zin is de realisatie daarvan van mondiaal belang, en niet alleen voor zijn medetuiniers.

Piet Oudolf en naturalistische beplanting

In het concept ‘naturalistische beplanting’ zit een paradox besloten. Tuinieren houdt immers per definitie in dat je in meer of mindere mate controle uitoefent over de omgeving. Piet zou de eerste zijn om toe te geven dat zijn tuinen niet veel langer dan één seizoen zouden overleven als je de natuur haar gang zou laten gaan. Er ligt een duidelijke visie aan ten grondslag en na de aanleg vergt het veel werk ze in stand te houden. Je zou kunnen zeggen dat de opzet van zijn ontwerpen even helder is als die van André Le Nôtre en dat strikte controle na de aanleg essentieel is om ze in stand te houden. Hoewel planten in bepaalde omstandigheden wel eens hun gang mogen gaan, zijn Piets tuinen, mits goed onderhouden, in feite bijzonder stabiel. Dit is vooral opmerkelijk als je bedenkt dat hij hoofdzakelijk vaste planten kiest die zich sterk en grillig uitbreiden en maar kort bloeien.

Je kunt Piets werk ook niet beschrijven als een ‘imitatie’ van de natuur. Natuur is per definitie wild en lijkt chaotisch en zal, als ze de kans krijgt, een terrein naar eigen willekeur domineren. Je kunt tuinen misschien het beste zien als ruimten ‘ertussenin’: daarin kunnen we onze relatie met de grotere wereld uitdrukken en een dialoog met de natuur aangaan door te werken met haar materiaal: bomen, stenen en bloemen. Maar terwijl landschapsarchitecten zoals Le Nôtre expliciet hun controle over het landschap willen laten voelen, met al die rechte lijnen die William Robinson zo vreselijk vond, toont Piets werk, zeker op het eerste gezicht, zijn gevoel voor de toevallig lijkende schoonheid van de natuur. Controle is nodig in elk tuinproject. Piet heeft echter een complex, intiem systeem weten te bedenken om kunstmatige plantengemeenschappen te creëren – en onder controle te houden – waarin hij nauwelijks lijkt in te grijpen. Wat je ziet is een combinatie van harmonie met wildheid in plaats van dominantie. De paradox is dat hoe dichter we met onze tuinen de natuur benaderen, des te complexer en beleidsmatiger we te werk moeten gaan om de ‘orde’ te bewaren. Zoals Piet zei: ‘Ik probeer natuur te creëren zoals je haar zou willen zien.’ Dit heeft tot gevolg dat zijn tuinen gestileerde natuur laten zien in een vorm die mensen mooi vinden. In sommige gevallen is die stileren heel duidelijk, zoals we zullen zien als we de tuinen van Hauser & Wirth meer in detail bekijken.

‘Mijn grootste inspiratiebron is de natuur; ik wil haar niet kopiëren, maar de emotie opnieuw vorm geven.’

Piet Oudolf

Een van Piets hoofddoelen is de creatie van onopvallende kaders waarin het karakter van planten in alle seizoenen te zien en te beleven is.

GEHEEL BOVEN (v.l.n.r.):
Chaerophyllum hirsutum 'Roseum';
Gillenia trifoliata in de lente;
Euphorbia griffithii 'Dixter' en
Dodecatheon jeffreyi in bloei tussen
de bodembedekkers in de
Kloostertuin.

BOVEN: Het weelderige Oudolf
Field in de vroege zomer met zijn
krachtige combinatie van het blad
van *Amsonia hubrichtii*, *Aster tataricus*
'Jindai' en het rode gras *Imperata*
cylindrica.

Zeker sinds de tijd van William Robinson bestond in de Engelse tuinstijl een duidelijke relatie met wilde plantengemeenschappen. Hedendaagse, op Robinson geïnspireerde tuinen, zoals Great Dixter en Gravetye Manor (het authentiek gerenoveerde voormalige woonhuis van Robinson zelf), pakken weliswaar uit met grote bloembedden en een vuurwerk van felle kleuren, maar omarmen de natuur innig. Wilde bloemen groeien tot aan de voordeur van Great Dixter en de plaats van elke plant in de tuin berust op natuurlijke spontaniteit en een diepgeworteld respect voor plantenvormen. Zichzelf uitzaaiende planten lijken vanuit de omgeving rechtstreeks de borders in te dartelen. Dus waardoor wijkt Piets stijl af van wat tot zijn komst in de tuinarchitectuur gold als de gangbare orthodoxe aanpak?

Je begrijpt iets meer van het verschil als je bedenkt dat zijn stijl deels het resultaat is van maatschappelijke veranderingen en een Nederlands-Duitse herkomst. De zogenoemde ‘Engelse’ tuinen waren voornamelijk te vinden bij grote particuliere landhuizen en werden in het Verenigd Koninkrijk aangelegd in een tijd dat arbeidskrachten goedkoop en volop te krijgen waren. Bloembedden werden ‘borders’ (grensstroken) genoemd en liepen standaard langs een bouwkundig

---

ONDER: De intens rode scheuten van *Imperata cylindrica* tussen het tere kantwerk van bloeiende *Sporobolus heterolepis*.

LINKS: Een duidelijk kenmerk van Oudolfs stijl is de acceptatie van verval en verwelking. *Echinacea pallida* 'Hula Dancer', hier in een matrix van *Sporobolus heterolepis*, mag in elk seizoen heel aanwezig zijn, van juni tot februari het jaar erop.

element of een door het landschap bepaalde grens. Piet werkt vooral graag aan openbare tuinen en is dol op weidse open ruimten. Daardoor wordt zijn stijl vaak ‘democratischer’ genoemd. Een belangrijk aspect van de veranderingen in onze samenleving is dat vakbekwame hoveniers nu duur en soms moeilijk te vinden zijn. Alleen zeer rijke huizenbezitters kunnen de kosten opbrengen van het voortdurende onderhoud door vakmensen dat nodig is om een tuin in de stijl van Great Dixter te onderhouden. In reactie daarop heeft Piet een stijl ontwikkeld die weliswaar verre van onderhoudsvrij is, maar die veel minder kostbare arbeid vergt.

Piets beplanting is tot in details uitgedacht, maar eenmaal aangelegd vragen zijn tuinen veel minder menselijk ingrijpen dan een traditionele ‘Engelse’ tuin. Dit houdt duidelijk verband met het grootste verschil tussen de twee stijlen. Engelse tuinen getuigen in wezen van een diepe liefde voor jeugdigheid en een verlangen naar eeuwige lente. Ze proberen zo lang mogelijk elk teken van verval te verbergen. In zulke tuinen is het noodzakelijk dat er voortdurend tuinlieden klaarstaan om de tekenen van veroudering te verwijderen door op tijd te snoeien of uitgebloeide planten uit te graven en te vervangen door verse. Wilde appels, rozenbottels en bomen met herfstblad worden nog wel gewaardeerd; borders blijven in de winter deels ongemoeid, bijvoorbeeld om nog te genieten van de skeletten van de kardoens. Toch wordt geprobeerd om de volop aanwezige kleuren en frisheid zo lang mogelijk in stand te houden en de herfst wordt slechts met tegenzin in de tuin toegelaten. Volwassenheid en verval passen niet in de beeldtaal van Engelse tuinen. Die worden zo lang mogelijk buiten beeld gehouden. Piets stijl daarentegen laat juist ook de schoonheid zien van kruidachtige planten nadat ze hebben ‘gepresteerd’. Ze zijn dan bij hem even belangrijk als toen ze nog kleur droegen. Ze krijgen hun hele levenscyclus de volle aandacht; het gaat erom dat we ervan genieten in alle fasen van hun groei. Een Oudolf-tuin bereikt in de winter eerder een hoogtepunt dan dat hij in paauzestand staat.

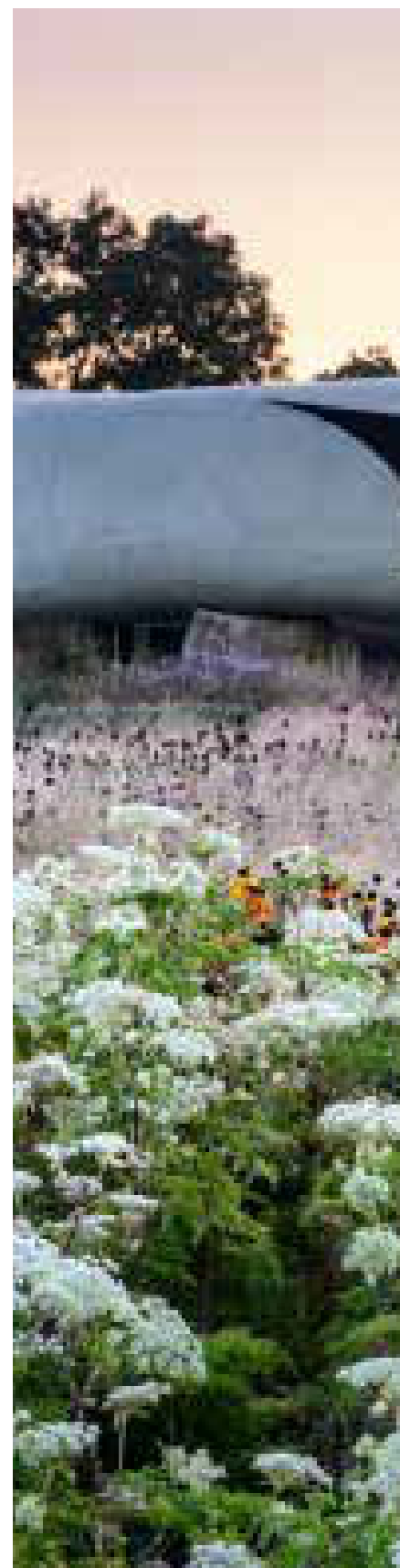
Het onderhoud van Pits tuinen is minder veeleisend en tijdrovend, aangezien in zijn stijl stabiliteit en zo min mogelijk ingrijpen voorop staan. De grotere nadruk op de seizoenen leidt tot een nieuw soort dynamiek, waarbij planten veel van het werk zélf mogen doen. We worden ons misschien nergens méér bewust van het verstrijken van de tijd dan in een Oudolf-tuin in de herfst. Elke dag verandert daar de tint van verwelkende grassen met een halve toon en scheidt het licht steeds wisselende patronen. De effecten van de tijd worden met vooruitziende blik verwelkomd. Er wordt niet vastgehouden aan voorbijge glorie. Terwijl we ons sterker bewust worden van constante verandering, kunnen we ons toch tegelijkertijd beschouwend en in het hier en nu voelen.

Het Oudolf Field in de vroege herfst. In dit jaargetijde kan de seizoensdynamiek van Oudolfs meesterwerk misschien wel het meest intens ervaren worden. Terwijl sommige elementen, zoals de schermbloemige *Selinum*

wallichianum, fris blijven, verraadt de overheersende indruk van verval de ware aard van het seizoen. Het alomtegenwoordige waas van *Sporobolus heterolepis* krijgt een warmere tint naarmate het droger wordt, net zoals het herfstige

zonlicht warmer wordt. Naarmate het zachte materiaal van planten zoals *Echinacea pallida* ‘Hula Dancer’ en *Phlomis russeliana* meer vergaet, tekenen hun silhouetten zich krachtiger en soberder af.

Het ontstaan van de tuinen

De twee belangrijkste projecten van Oudolf voorafgaand aan Hauser & Wirth Somerset, de High Line en de Lurie Garden, liggen in een duidelijk stedelijke omgeving. Het eerste, een verhoogd goederenspoor dat kort na 1980 in onbruik raakte, kronkelt zich tussen de wolkenkrabbers en een postindustrieel landschap door in het westen van Manhattan Island in New York. Het tweede is een uitgestrekte daktuin in het centrum van Chicago. Het lijkt geen twijfel dat de beplanting in beide gevallen juist door het contrast met de omgeving zo effectief is. Iets wat zo wild, vitaal en dynamisch is, moet wel een welkome aanblik zijn midden in deze betonnen jungles.

Wat een verschil met de ligging van de tuinen bij Hauser & Wirth Somerset! Iwan en Manuela Wirth hadden een verlaten boerderij gekocht, Durslade Farm, net buiten Bruton in het landelijke Somerset. Ze besloten er een kunstgalerie te openen. Al in een vroeg stadium van het project raakte Piet er, via het kantoor van een wederzijdse kennis, informeel bij betrokken. De ideeën voor de tuin ontstonden in directe samenhang met de ontwikkeling van het concept voor de nieuwe galeriegebouwen. Er werd intens gediscussieerd tussen Piet en de architect van het project, Luis Laplace. Piet kreeg veel vrijheid bij het maken van zijn ontwerp. Wel werd al vroeg besloten dat het belangrijkste deel van de tuin, dat de enorme vastelantweide zou worden die nu bekend staat als het Oudolf Field, heel verrassend moest worden. Galeriebezoekers zouden het pas mogen zien als ze het betraden, niet vanaf een afstand. Het hele project leek zich uit een reeks spontane ideeën te ontwikkelen, gedreven door betrokkenheid, vertrouwen en de wil tot samenwerking. Het was cruciaal dat Piet er al in een vroeg stadium bij betrokken was.

HIERNAAST, BOVEN: Het terrein voor het Oudolf Field voordat het werd beplant. Als een van de vele velden in het landschap van Somerset bood het nauwelijks houvast voor het ontwerp.

HIERNAAST, ONDER: Het uiteindelijke beplantingsschema voor het Oudolf Field. Piet maakte gretig gebruik van de vrijheid die het veld en de basisafspraken boden.

